

БИ ТИ ВИ НОВИНИТЕ – СПЕЦИФИКА

Гл. ас. д-р. Мария Неделчева Манева, БСУ

BI TI VI NEWS - SPECIFICITY

Maria Nedelcheva Maneva

***Abstract:** The news on television take central place in the program schedule. They define the look of television. They play a central information function in social life. This text will analyze the news program, aired on BTV. Specific criteria help the study to be comprehensible, clear and precise. This text provides information on the nature of the news and their specificity. A comprehensive analysis of a news program "BTV" 4 from April 2011 is offered. The object of attention will be television news genre in its verbal form, not photo news or video chronicle. Will make an analysis of TV behavior, verbal and nonverbal communication on the news personnel in the studio.*

***Key words:** news, TV news criteria, verbal behavior in front of the camera, nonverbal behavior in front of the camera.*

Новината е информация за нещо, което е станало, „за някакво събитие, което е очаквано или неочаквано, за нещо непредвидено, към което широката общественост проявява активен интерес.“ [1]

Според американската журналистическа теория новината трябва да притежава следните белези за достигане до реципиента: непосредственост, близост до получателя, обещаваща действие и влияние, да ангажира повече известни личности, към които обществеността проявява уважение, вътрешно напрежение, първична притегателна сила, интереси, които пораждаат конфликти, секс, порив към притежание и независимост вярва в напредъка. В телевизията вербалната информация трябва да бъде подкрепена с картина. Новината се изгражда от звуко-визуални образи. Съотношението между картина и текст е 3:2. Когато липсва подвижно изображение или фотография, зримото присъствие на говорителя засилва достоверността. Основна форма на новината като жанр в телевизията е видеообектът. В сравнение с другите форми – фотос, говорител в кадър – той има най-голяма информационна стойност поради нагледността, документалността, автентичността, мобилността и емоционалното въздействие на картината. Само когато не могат да се осигурят материали се използва словесната информация. Новината не бива да се придружава дори с най-кратък коментар или прилагателни, изразяващи отношението на репортера към събитието. Журналистическата дейност за набиране на новини в телевизията преминава през седем етапа: търсене, избор, създаване на снимачен план, снимки, монтаж, репетиция с говорител, излъчване. След създаването на снимачния план новината се заснема, монтира се хронологично по законите на конструктивния монтаж и след това се написва текста.

Чрез телевизионните новини зрителят съпреживява и се ориентира в обществените процеси. Новините са говорни и визуални съобщения за факти, отнасящи се до събития и процеси, които имат отношение към обществените реалност и живота на индивида. [2] Според тематичните си особености новините са политически, икономически, социални, културни, спортни, справочни, развлекателни. Според технологическата типологизация новината е жива – директно включване или трансляция (организирана от външна структура) или консервирана новина – видео материали, фотоси. Адресната типологизация включва новини за деца, тийнейджъри, жени, възрастни, бизнес новини, спортни новини, новини за селото, културни новини, новини за шоубизнеса, политически, вътрешни и световни новини. Времевата типологизация предопределя утринни новини, обедни, следобедни, вечерни и нощни. С оглед отрязъка от време в тях се поставя ударение на определен тип тематични и адресни новини. По белег на персонифицираност се има предвид от колко души се води емисията, каква е степента на персонификация по белег пол, външен вид, начин на общуване между водещите.

Подредбата в самата емисия по фактология се подчинява на критериите: новинност, обществена важност, сензационност, занимателност. Подреждането на новините се подчинява на следните правила: обществена значимост във вътрешен или международен план. Следва основното тяло на новините от страната и света (от гледна точка на тяхната обща значимост или значимост за нашата страна). Новините с развлекателен характер и времето се правят на фона на карта чрез атрактивни личности, чрез компютърни комбинации и пр.

Специфични изисквания към текста са да не се съкращават имена, за да не бъдат неразбираеми. В началото на изречението да се посочва авторът на цитата. Да се избягват цифрите и процентите, като се закръглят за по-лесно усвояване (тъй като се слушат, а не се четат). Спазват се изискванията на правоговора, на фонетичните правила, не се прекалява с местоименията. Избягват се дългите и подчинени изречения, прилагателните. Плавното изложение прави информацията по-ясна, в нея не бива да има скокове на мисълта, сложни асоциативни връзки. Целта е да се облекчи възприемането и бързо, без напрежение. Картината трябва да бъде ясна, точна, монтирана без художествени и асоциативни връзки, без многозначност на контрапункта.

Новините се възприемат в зависимост от важност, необикновеност, делничност, баналност, впечатлителност. Колкото по-слаб е личният интерес към въпроса, толкова по-големи са възможностите на новинарството за влияние. По-лесно се влияе върху мнението по нововъзникващ въпрос, тъй като не трябва да се преодоляват никакви противодействащи представи.

Водещият има ключово значение при възприемането на новините. Той внася допълнителен смисъл, който се надгражда върху емисията. Той е притегателната сила за зрителите – да предпочетат дадена емисия пред друга, той е лице на телевизията – неин знак. Водещият е необходим заради природата на телевизията, свързана с необходимостта от персонификация, а оттам и по-голяма доверителност и комуникативност. Камерните условия предполагат личностен момент в общуването, авторитет на личността, която се идентифицира с институцията и усеща пулса на аудиторията. Цикличната поява на водещия създава у аудиторията усещане за стабилност, за общуване с познати лица, които посредничат между зрителя и големия свят.

В настоящия текст ще се анализира новинарска емисия по „Би Ти Ви” от 4 април 2011г. Обект на внимание ще бъде телевизионния жанр новина в неговата словесна форма, не фото новината, нито видеохрониката.

Ще се направи анализ на телевизионното поведение, вербалната и невербална комуникация на водещите в студиото. Източник на критериите е книгата на Лиляна Андреева „Телевизионните жанрове”.

От таблица 1 се вижда, че новините отговарят в средна степен на критериите обективност, бързина, приемственост, независимост, индивидуален почерк, териториална близост; във висока степен на критериите новинност, обществен интерес, развлекателност, точност във фактологията, компетентност, визуалност и нашумели, с планетарно значение събития, полза, персонификация; в ниска степен по отношение на балансираност, краткост.

Таблица 1

Критерии	Степен		
	Висока	Средна	Ниска
1. Обективност		+	
2. Балансираност			+
3. Бързина		+	
4. Краткост			+
5. Приемственост		+	
6. Персонификация	+		
7. Новинност	+		
8. Обществен интерес	+		
9. Независимост		+	
10. Индивидуален почерк		+	
11. Развлекателност	+		
12. География на новинарството			
- териториална близост		+	
- полза (икономическа, политическа, духовна)	+		
- нашумели, с планетарно значение събития	+		
13. Точност във фактологията	+		
14. Компетентност	+		
15. Визуалност	+		

Четенето на водещите е показано нагледно на Таблица 2. То е във висока степен ясно, членоразделно, без диалектизми, с добра интонация. В ниска степен е изпълнено условието да няма лично, субективно подчертаване на думи и изрази. Също така не се интерпретира информация по невербален път – чрез интонация, поглед, усмивка, клатене на глава и пр. невербални знаци.

Четенето е:

Таблица 2

	Степен		
	Висока	Средна	Ниска
- ясно	+		
- членоразделно	+		
- без диалектизми	+		
- с добра интонация	+		
- без лично, субективно подчертаване на думи и изрази			+
- без интерпретиране на информация по невербален път – чрез интонация, поглед, усмивка, клатене на глава и пр. невербални знаци			+

В лийда (Таблица 3) не се наблюдава неумение да се поднесе кратко сърцевината на събитието. Критериите – „Липса на нестандартност”, „Претрупване с много обяснения”, „Дублиране на лийда с последващата информация”, „Липса на предизвикване на очакване за получаване на повече подробности” – са изпълнени в ниска степен; в средна – употребата на дълги изречения, липсата на нестандартност. В новините се изложи свежа мисъл, надмогна се шаблона, съзря се в делничното различното, интересното.

Допуснати ли са следните грешки в лийда:

Таблица 3

Грешки	Степен		
	Висока	Средна	Ниска
1. Неумение да се поднесе кратко сърцевината на събитието.			
2. Претрупване с много обяснения			+
3. Дублиране на лийда с последващата информация			+
4. Употреба на дълги изречения.		+	
5. Липса на нестандартност.			+
6. Липса на предизвикване на очакване за получаване на повече подробности.			+
7. Ако новината не е интересна:			
- изложи ли се свежа мисъл	+		
- надмогна ли се шаблона	+		
- съзря ли се в делничното различното, интересното	+		

Водещите боравят с кратки, ясни изречения, обикновени изрази, разбираеми за аудиторията (Таблица 4), намират верният темпоритъм, избягват ненужни паузи, слагат ред в новините; не четат сякаш разказват, в кадър не преминават бързо от словесните образи към лично присъствие; в новинарската емисия не се наблюдава момент, където водещият трябва да проявява концентрация и готовност да предложи на момента ставащи новини. Водещите се движат в различни словесни полета – политически и икономически, култура, образование, световни и вътрешни новини. Служат си без усилие с думи, които не са познати или не са лесни за изговаряне.

Наблюдава се ситуация, в която да се прояви необходимостта от представяне на новините по развлекателен, атрактивен начин, да се търси тяхната спектакловост. Водещите създават представа у зрителя, че осмисля новината. Те разнообразяват формите на пунктуация в речта. Изтъкват ключовото значение във всяка новина чрез интонация, модуляция на гласа, израз на лицето. Не коментират, а съобщават. И двамата водещи имат неповторима личностна аура, добър публичен портрет. Проявяват сдържан, официален стил на поднасяне на новината. Проявява се по-атрактивен подход на поднасяне на новините, по-непосредствен начин на общуване между водещия и аудиторията и между двамата водещи. Не се отива до ненужно кокетничене, маниернечене в общуването, което отклонява зрителя от същността на съобщението.

По отношение на изискванията към водещия са спазени следните критерии:

Таблица 4

Критерии	Да	Не
1. Да борави с кратки, ясни изречения, обикновени изрази, разбираеми за аудиторията	+	
2. Да намери верният темпоритъм, да избягва ненужни паузи, да сложи ред в новините	+	
3. Да чете сякаш разказва		+
4. В кадър бързо да преминава от словесните образи към лично присъствие		+
5. Да бъде концентриран, готов да предложи на момента ставащи новини		Не се наблюдава такъв момент.
6. Да се движи в различни словесни полета – политически и икономически, култура, образование, световни и вътрешни новини	+	
7. Да си служи без усилие с думи, които не са познати или не са лесни за изговаряне	+	
8. Да представя новините по развлекателен, атрактивен начин, да търси тяхната спектакловост	+	
9. Да създава представа у зрителя, че осмисля новината.	+	
10. Да разнообразява формите на пунктуация в речта	+	
11. Да изтъква ключовото значение във всяка новина чрез интонация, модуляция на гласа, израз на лицето	+	
12. Да не коментира, а да съобщава	+	
13. Да има неповторима личностна аура, добър публичен портрет	+	
14. По-сдържан, официален стил на поднасяне на новината	+	
По-атрактивен подход на поднасяне на новините, непосредствен начин на общуване между водещия и аудиторията и между двамата водещи. Да не се отива до ненужно кокетничене, маниернечене в общуването, което отклонява зрителя от същността на съобщението.	+	

Параезиковата модалност – гласът – е подходящ във всяко едно отношение. (Таблица 5) Това включва интонацията, чрез която се постига индиректен коментар; темпът, който се определя от субективни особености и от целите на предаването; водещите спазват физиологически, логически и емоционални паузи. Правилно поставят и ударенията, които изразяват отношение и засилват вниманието. Тембърът – тонът, нюансът на гласа – е подходящ.

Таблица 5

	Подходящ	Неподходящ
1. Интонация – постига се индиректен коментар	+	
2. Темпът – се определя от субективни особености и от целите на предаването	+	
3. Паузи – физиологически паузи, логически паузи, емоционални паузи	+	
4. Ударение – изразява отношение, засилва вниманието	+	
5. Тембър – тон, нюанс на гласа	+	

Поведенческите функции на телевизионните говорители са подходящи по отношение на темперамент, външен вид, маниер на поведение пред камера, овладяване на устната реч. (Таблица 6)

Таблица 6

	Подходящ	Неподходящ
1. Темперамент	+	
2. Външен вид	+	
3. Маниер на поведение пред камера	+	
4. Овладяване на устната реч	+	

Чрез тези поведенчески функции говорителите подчертават значимостта на съобщението, изтъкват най-важните моменти, създават своя интонационна версия.

Водещите спазват равно интонационно темпо. (Таблица 7) Наблюдават се движения в кадър. Акцентират. Където се налага, има наличие на равна интонация. При незавършена мисъл – възходяща интонация. В края на изречението – низходяща интонация. Логическото ударение е при глаголите, местоименията и др. Темпоритъмът е сравнително забавен. Логическите паузи се формират при препинателните знаци и при говорни тактове в бързо темпо. Паузите не са къси, а темпото не е постоянно – от началото до края на текста. Движенията на главата са във вертикална позиция, като се избягват люшкания встрани; брадичката води. Движенията на лицето – мимика, усмивка и др. – съвпадат с акцент в гласа, когато се прави ударение на важен факт, цифри и т.н. Не се използва движение на ременете. Не се наблюдава движение на ръцете – дланите не се събират една в друга едновременно с акцент в гласа и с движение на главата; не се придвижва едната ръка към корема и обратно (при следващ акцент). Реализира се диафрагмено дишане. Поема се въздух в началото на изречението; преди думите акценти; в край на изречение на т. нар. говорни тектове. Низходящата и с голям дъх интонация се прилагат в края на едно и в началото на ново изречение. Препинателните знаци са интонационен акцент и място за поемане на въздух. Движенията в кадър акцентират. Поставят се логически ударения.

Таблица 7

	Има	Няма
Равно интонационно темпо	+	
Движения в кадър	+	
Акцентиране	+	
Равна интонация	+	
При незавършена мисъл – възходяща интонация. В края на изречението – низходяща интонация. Логическото ударение е при глаголите, местоименията и др.	+	
Темпоритъм		+
Логическите паузи се формират при препинателните знаци и при говорни тактове в бързо темпо	+	
Паузите са къси, а темпото е постоянно – от началото до края на текста		+
Движения на главата – желателно е да са във вертикална позиция, като се избягват люшкания встрани; брадичката води	+	
Движения на лицето – мимика, усмивка и др. – трябва да съвпадат с		+

акцент в гласа, когато се прави ударение на важен факт, цифри и т.н. Може да се използва движение на ременете		
Движения на ръцете – може да се съберат дланите една в друга едновременно с акцент в гласа и с движение на главата; - може да се придвижва едната ръка към корема и обратно (при следващ акцент)		+
Дишане – реализира се диафрагмено дишане. Поема се въздух в началото на изречението; преди думите акценти; в край на изречение на т. нар. говорни тектове. Низходящата и с голям дъх интонация се прилагат в края на едно и в началото на ново изречение. Препинателните знаци са интонационен акцент и място за поемане на въздух. Движенията в кадър акцентират. Поставят се логически ударения.	+	

Тонът и скоростта на изговор са високи.

Забелязва се усъвършенствана мелодика на гласа.

Наситеност на тона има и при двамата водещи. Подобно е положението с твърдостта и силата на тембъра.

Професионалното изпълнение на новините проличава в добре поставеният глас (Таблица 8), ясната дикция, правилният изговор и приятната външност.

Таблица 8

	Да	Не
Добре поставен глас	+	
Ясна дикция	+	
Правилен изговор	+	
Приятна външност	+	

Темпът и ритъмът на говорене е правилен.

И двамата водещи имат гласови данни.

Четенето е изразително (Таблица 9), коментира се интонационно съдържанието на текста, подчертава се важността на съдържанието, не се наблюдава небрежно отношение към гласа.

Таблица 9

	Да	Не
Изразително ли е четенето	+	
Коментира ли се интонационно съдържанието на текста	+	
Подчертава ли се важността на съдържанието	+	
Небрежно отношение към гласа		+

Водещите намират верния темп.

Като резултат от четенето на новините не се получи монотонна скороговорка, която снижава смисъла на информацията.

Чрез гласа се определя рационалното (Таблица 10), емоционалното и физическото състояние на говорещия, което и при двамата водещи е добро.

Чрез гласа се определя:

Таблица 10

	Добро	Лошо
- рационалното	+	
- емоционалното	+	
- физическото състояние на говорещия	+	

Гласът разкрива характера на човека – дали е искрен, умее ли да разсъждава, уверен ли е в убежденията си, добронамерен ли е. Анализът на водещите показва положителен отговор.

Артикулацията е правилна.

Гласът не разсейва слушателя, не отклонява вниманието му от съдържанието.

Информацията се възприема лесно.

Дишането е диафрагмено-ребрено. То се основава на правилния говор.

От екрана се наблюдава равномерно вибриране на гласовите връзки. Забелязват се богати звукови нюанси на речта.

В емисията не се чува сумтене, свистене, поемане на дъх и придъх (Таблица 11). С енергичност ли се поднася съобщението. Темпоритъмът оживява текста. Бързината не е за сметка на яснотата и смисъла и задържа интереса на зрителя. Тонът е вярно подбран, така че значението на информацията да бъде изтъкнато.

Личността вниква в текста. Личността и на двамата водещи владее чувствата си, без да губи своята емоционалност.

Таблица 11

	Да	Не
Има ли сумтене, свистене, поемане на дъх и придъх?		+
С енергичност ли се поднася съобщението?	+	
Оживява ли темпоритъмът текста?	+	
Бързината не е за сметка на яснотата и смисъла и задържа интереса на зрителя	+	
Правят ли се логически паузи?	+	
Тонът е вярно подбран, така че значението на информацията да бъде изтъкнато	+	
Личността вникнала ли е в текста?	+	
Личността владее ли чувствата си, без да губи своята емоционалност?	+	

Експресивността на словото се повишава чрез усилване на гласа (Таблица 12), понижаване на тона, насищане на звучността на тона, регулиране на интонацията чрез промяна на ритъм и темп, регулиране на височината, за подчертаване на думата се използват паузи пред и след нея, не се променя изражението на лицето като се използва жест.

Как се повишава експресивността на словото:

Таблица 12

	Да	Не
- чрез усилване на гласа	+	
- понижаване на тона	+	
- насищане на звучността на тона	+	
- регулиране на интонацията чрез промяна на ритъм и темп	+	
- регулиране на височината	+	
- за подчертаване на думата се използват паузи пред и след нея	+	
- променя ли се изражението на лицето като се използва жест		+

Информацията в новинарската емисия се поднася в разбираем вид. (Таблица 13)
 Речта е изчистена от чуждици, неологизми и диалектни думи. Конструкцията на изреченията е ясна, неусложнена, стройна. С увеличаване мащаба на изображението вниманието на възприемачия се пренастройва от речта към образа. Експресивните средства – жестове, знаци, звуци, свидетелствата за присъствието на човек – са в хармония с новината. Водещите притежават телевизионен чар. Те имат желание за общуване. Компетентни са (но не всезнаещи), активни (но не нервни), искрени (не играещи ролята на искрени). При произнасяне на новините шията им не е изпъната. Регулираната сила на гласа не предизвиква пукане при произнасяне на съгласни. Близките и средните планове налагат умереност в пластиката на тялото, в жестикулацията и мимиката. Движенията на ръцете и очите не отклоняват вниманието на зрителя. При водещите не се наблюдава пуст поглед, безизразно лице, сковани крайници, неподвижно тяло. Те не пренасочват интереса на публиката към друго занимание. С темперамент, внушение на външния вид, маниер на поведение пред камера, овладяване на устната реч говорителят подчертава съобщението, изтъква най-важните моменти, създава своя интонационна версия. Журналистите притежават умение за общуване от екрана. Имат школуван говорителски глас. Те владеят езика на словото и аудиовизуалния език. Мислят чрез образността на подвижната картина, съчетават изобразителния ред с устната реч; това води до телегеничност.

Таблица 13

	Да	Не
Разбираема ли е информацията?	+	
Изчистена ли е речта от чуждици, неологизми, диалектни думи?	+	
Конструкцията на изреченията е ясна, неусложнена, стройна	+	
С увеличаване мащаба на изображението вниманието на възприемачия се пренастройва от речта към образа	+	
Експресивните средства – жестове, знаци, звуци, свидетелствата за присъствието на човек – са в хармония с новината	+	
Има ли телевизионен чар личността?	+	
Личността има желание за общуване	+	
Личността е компетентна (но не всезнаеща), активна (но не нервна), искрена (не играеща ролята на искрена)	+	
Да не е изпъната шията	+	
Регулираната сила на гласа не предизвиква пукане при произнасяне на съгласни	+	
Близките и средните планове налагат умереност в пластиката на тялото, в жестикулацията и мимиката	+	
Движенията на ръцете и очите отклоняват вниманието на зрителя		+
Пустият поглед, безизразното лице, скованите крайници, неподвижното тяло пренасочват интереса на публиката към друго занимание		+
С темперамент, внушение на външния вид, маниер на поведение пред камера, овладяване на устната реч говорителят подчертава съобщението, изтъква най-важните моменти, създава своя интонационна версия	+	
Журналистът притежава умение да общува от екрана	+	
Има школуван говорителски глас	+	
Журналистът владее езикът на словото и аудиовизуалния език	+	
Журналистът мисли чрез образността на подвижната картина, съчетава изобразителния ред с устната реч; това води до телегеничност	+	

Водещите притежават способност за общуване с аудиторията.

В новинарската емисия са използвани следните похвати на телевизионното общуване (Таблица 14): организираност, чувство за мярка, усет за време, бърза реакция, ориентация в екранното пространство, познаване на телевизионната специфика, познаване на закономерностите в човешкото общуване. Водещите имат природна дарба, талант.

В предаването се постигна синхронност между правилното четене на текстовете, движенията в кадър на фигурата и акцентите в гласа. (Таблица 14) Водещите не правят лапсуси. Имат контакт с камерата. Акцентите се изпълняват чрез поглеждане в камерата. За да бъде убедителен, водещият има: добър външен вид, владее риторика и техника на говора. Водещите не са поставени в ситуация, в която да проявят артистични умения или голяма обща култура. Затова не може да бъде установено нейното наличие или отсъствие. Те имат богата и добре организирана синтетична мисъл и добър правоговор. Невербалните средства за общуване - мимика, жест, мелодика на речта, темпоритъм, темброва окраска, логически паузи - повлияват за пълноценното възприемане на информацията. Мимиката и жестът правят по-непосредствена звучащата информация. Мимиката и жестът са дозирани (почти отсъстват) и затова не разсейват зрителя. Тонът и интонационната окраска съответстват на съдържанието на текста. Темпът не е бърз и не затормозява възприятието. Темпът не е и бавен и затова не слага психологическа бариера на вниманието. Чрез логическите паузи се улеснява възприятието на словото, психологическите паузи наблягат на важното.

Таблица 14

	Да	Не
Постигна ли синхронност между правилното четене на текстовете, движенията в кадър на фигурата и акцентите в гласа	+	
Журналистът поглежда ли в камерата в началото и края на всяко изречение	+	
Акцентите се изпълняват чрез поглеждане в камерата	+	
За да бъде убедителен, водещият трябва да има:		
- добър външен вид	+	
- да владее риторика и техника на говора	+	
- да има артистични умения		Не може да се установи
- голяма обща култура		Не може да се установи
- има ясна и синтетична мисъл	+	
Повлияха ли невербалните средства за общуване за пълноценното възприемане на информацията:		
- мимика	+	
- жест	+	
- мелодика на речта	+	
- темпоритъм	+	
- темброва окраска	+	
- логически паузи	+	
Темпът е бавен и слага психологическа бариера на вниманието		+
Чрез логическите паузи се улеснява възприятието на словото	+	
Психологическите паузи наблягат на важното	+	

Индивидуалното присъствие на екрана е силно.

Текстът на водещите е кратък, ясен, съдържателен, с акцент върху ключови думи, без дълги и сложни изречения.

Анализът на новинарските емисии на „Би Ти Ви” и „Нова телевизия” си приличат, тъй като и при двете телевизии се избират професионалисти с опит.

Литература:

1. Манева, М. Новините – същност и специфика. В Международна конференция „Взаимодействието теория – практика: ключови проблеми и решения”, том 4, Бургас, 2011, с. 115-126.
2. Младенов, М. Телевизионна журналистика. С., 1996.
3. Андреева, Л. Телевизионни жанрове. С., 2005.
4. Иванова, П. Поведение пред камера. Първа част. Телевизионни журналисти. С., 2009.